

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csiszár József.

Számítási kérdés:

Egy atya és két fia együtt 96 évet számítanak. 4 év előtt az idősebb fiú félszer annyi éves volt mint apja és 5 év előtt ötször annyi éves, mint öccse. Hány éves ezen három személynek mindegyike?

Földrajzi kérdés:

Melyik város az az osztrák tenger melléken két kilométernyire a tengertől, a mely fénykorát a rómaiak alatt élte, mint erősség és kereskedőváros? 452-ben Attila földig leromboltatta, elmenekült lakosai Velen-cét alapították. Sok római régiséggel dicsekszik.

Történelmi kérdés:

Ki volt I. Justinianus keletrómai császár azon jeles hadvezére, a ki győzelmesen harczolt a persák ellen (529), véget vetett a vandálok afrikai birodalmának; elfoglalta Itáliát (536—40); megmentette Konstantinápolyt a bolgároktól? Ellenségei összeesküvéssel vádolták s 562-ben börtönbe vetették, de onnan nem-sokára kiszabadult.

Mértani kérdés:

A, B és C községek fekvése háromszöget képez. A-tól B-n át C-ig a távolság 82 km.; B-től C-n át A-ig a távolság 97 km.; C-től A-n át B-ig 89 km. a távolság. Mily távolságban fekszik A, B és C község egymástól.

Megfejtési határidő szeptember 17.

A 35. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: 10 év múlva. Földrajzi kérdés: Alvincz. Történelmi kérdés: Dampierre Duval Henrik gróf. Természettudományi kérdés: Hős cinczér (cerambyx heros).

Helyesen fejtették meg: Berger Mór, Wohlstein Sándor, Grossmann Oszkár, Preil Gyula, Puskás Endre, Kovács Lajos, Picker Gerő, Zsupcsány László, Nikolényi István, Reiter Sándor, Laban Antal, Szabó József, Kutlik Félix, Scheinberger Ernő, Szabó Béla, Kirchner Gyula, Krepelka Ferencz, Kurimay Mihály, Hübnér János, Várkonyi Félix, Herresbacher Dénes, Némethy Béla, Schlesinger Ferencz, Szécskay Dezső, Gárdonyi Ernő, Kárász Géza, Téglás Gábor, Pirger Károly Lodomérszky Adolf, Stern Béla, Farkas Tivadár, Blumschein H., Weiller Vilmos, Weisz Hugó, Havas Gyula, Halmi Gyula, Teesz Lajos, Nagy Vincez, Szennyowszky Ferencz, Ács Nagy István, Wollner Ernő, Fiedler Kálmán, Windt Lajos, Kállai Béla, Klug Lajos, Buza László, Kelemen Imre, Kinsky Jenő, Alliquander Ödön, Gerstl Árpád, Reich Zoltán, ifj. Miróczky János, Chabada Jenő, Miróczky Árpád.

A kitűzött jutalmat, Boros M. «Széchenyi István életrajza» című munkát Kurimay Mihály főgymn. VII. oszt. tanuló nyerte el Ungváron.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Több levélre, mely hozzánk érkezett, sajnálatunkra, nem válaszolhatunk, mivel a múlt szám «Szerkesztői Telefon»-ja nyomtalanul elveszett. — S. A. tanár úr. Lőcse. A cikket is, a b. ígéretet is nagy köszönettel vettük. — E. J. «A romba dőlő várt» szíveskedjék beküldeni. A most küldötték nem váltak be. — V. J. «Az I. A-ban» igen csinos dolog, de nem való diákoknak, főképp a kis diákoknak. Bizony az a német úr sok füres dologt ír, a mit aztán a kicsinyek könnyen komolyra vehetnének. Ha ön tanár vagy felnőtt ember volna, tudná, hogy vannak dolgok, a melyeket bizonyos helyeken tréfa, bár ártatlan tréfa tárgyává tenni is bűn. Ilyen a tanári tekintély. A hol ez nincs, ott vége az

iskolának, a nevelésnek. Ön már a második ilyfajta művet küldi be lapunknak. A H. S.-t kijavíthatja, igen; de valami más lap számára. Bélyegjeit (4) átadjuk a felelős szerkesztőnek. — Schl. J. «A lengyel szabadságharcz»-ot félretettük. — 2524. sz. előfizető 1. esakis ott; 2. kétszeri bukás után érettségit nem lehet tenni. — K. A. A «Vég és kezdet» című dolgozatot nem kaptuk meg. — B. Z. «A pásztor fia» nem üti meg a mértéket. — D. M. Úgy tudjuk, hogy már egyszer kapott könyvjutalmat. Talán a T. L. révén óhajt egy könyvtárt beszerezni? — B. L. Brassó. A görög nyelv csak azoknak szükséges, a kik a latinból akarnak tanári vizsgát tenni. — 2441. sz. előfizető. Pécs. Azt a dolgozatot nem kerjük. — G. J. Miskolcz. A kért könyvet bármely könyvkereskedésben megkaphatja egy kötetben. Alig van már valahol használatban. — Kerjük előfizetőinket, hogy a lakásváltoztatásokat ne a szerkesztőségben, hanem a kiadóhivatalban jelentsék be.

CALDERONI ÉS TÁRSA
váczi-u. 30. BUDAPEST, kishid-u. 8.

Ajánlanak svájci rajzeszközöket finom kivittel svájci modor szerint készítve,

iskolai rajzeszközöket, szemüvegek és orrcsüptetők, mennyiségtani, természettani, láttani, villanyos és vegytani készülékek, színház és tábori látesővek, szoba-, ablak- és fürdőhőmérők, fényképészet készülékek.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

Önököt nyelvemesterek bármely nyelv alapos elsajátítására a

Toussaint—Langenscheidt módszere szerint

ROZSNYAI GYORS NYELVMESTEREI

czimmel megjelent művek, mivel egy-egy kötet nemcsak a legteljesebb, noha rövidre foglalt, velősen megírt nyelvtant foglalja magában, hanem egy pompás társalgási részt is, mely mindazt tartalmazza, a mit utazáskor vagy társaságban tudnunk kell. Eddig megjelentek a: 1. német, 2. magyar, 3. francia, 4. angol, 5. olasz, 6. orosz, 7. spanyol, 8. portugál, 9. latin, 10. román nyelvemesterek. A társalgási részben négy rovat van; a magyar rovat mellett megvan a németje is, azonkívül természetesen a megfelelő nyelv, melyet tanulunk és végre a kiejtésnek rovata, melyben az idegen nyelv hangzását magyar betűkkel visszaadjuk. — Egy-egy kötet ára csak 30 kr. — Bérmentésre 5 krt kérek.

A legjobb, legteljesebb nagy Magyar Sakkönyv

az, a melyet a világhírű Bilguer és Morphy nyomán magántanulás czéljából Akantisz és Rozsnayai szerkesztettek. Mivel ez a legvilágosabban megírt utmutató az elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítására úgy a sakkozás technikáját, mint a dr. Wekerle nyomán megírt gondolkodástanát illetőleg. A kezdetleges játéktól a legmagasabb fokig mesteri módon tanítja a cseljátékokat, a jó hadállás és a roham kivételét. A megérthetést könnyíti 360 ábra. Értékét emeli a 250 mesterjátszma. (Bachmann: Geistreiche Schachpartien szerint elemelve) hozzá még a budapesti millenáris mesterverseny is. Ritkítja párját az a része a műnek, mely: «A problémák taná» előadja, Berger világhírű «Das Schachproblem» című műve nyomán alapos elmélettel, 160 gyakorlati problémával. Míg ezen válogatott anyag forrásmunkáinak beszerzése legalább is husz ftba kerülne, addig e mű, mely a sakkozás valóságos kincséből, fűzve csak 2 ft, díszkötésben 2 ft 50 kr., alkalmat nyújt a sakkozás legmagasabb fokát is elérhetni.

Bérmentésre 25 krt kérek.

ROZSNYAI KÁROLY könyvkiadónál,
Budapest, IV., Múzeum-körut 15. sz.

Bárki által hirdettet új vagy használt könyv vagy köta ugyanazon az áron kapható. Árjegyzék ingyen.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ.

ERZSÉBET.

Ajakunk reszket, szívünk összeszorúl a keserűségtől. Hogy így kellett meghalnia annak, a kiért szívesen adta volna életét mindegyikünk; egy örült emberi vadállat töre alatt annak, a ki soha életében senkit sem bántott és jót tett mindenkivel, a kivel csak jót tehetett. Soha, soha nem volt nekünk jobb és szeretőbb királynénk, soha egy sem érdemelte meg úgy ennek a népnek az igaz, mélységes szeretetét, s mi nem fogunk soha senkit jobban szerethetni. Annyira szerettük őt.

És most ott fekszik — halva, mint áldozata a borzasztó bűnnek, a melynek szerzői büszkén, kevélyen kérkednek, hogy a felvilágosodást hirdetik. Nyomorúlt tudós, ki tagadtad az Istent; léha embertömeg, mely gúnyolád a vallást és kitépted a halandók szívéből az élet legdrágább kincsét: a hitet: álljatok elő és sirjatok vérkönyveket szörnyű megtévelyedéseken. Ti neveltétek a gyilkosok iskoláját, ti tettétek az embert, kit Isten a saját képére nagynak és magasztosnak teremtett, bestiává, mely ráront az ártatlanokra és gázol az igazak vérében. A ti tanaitoknak gyümölcse az őrzöngés, a ti műveltségteké a baromiség, mely szét akar rombolni mindent, mindent, a miért századok nemes munkája izzott, és gyilkot emel azokra, kik szeretettel és bizalommal közelitenek feléje. Jöjjetek elő most, támaszszátok fel őt, adjátok vissza nekünk, ha tudjátok, és valljátok meg, hogy vétkeztek az emberiség ellen.

Mi haszna! nincsen nekünk királynénk többé. Hiába fordulunk a trón felé, annak az egyik helye üres és mi őt ott nem fogjuk látni soha. Mi nem mondhatjuk ki az ő nevét, mi nem gondolhatunk az ő sorsára, hogy meg ne telnék a szívünk mélységes gyászszal és kimondhatatlan keserőséggel, hogy ennek így kellett történnie.

*

Úgy jött közénk — harmincz évvel ezelőtt — mint a béke angyala. Nemzet és uralkodó bizalmatlanul álltak szemben, s még éreztük a sajnó sebeket, a melyeket a harez és vereség vágott.

Ő ideadta szívét ennek az üldözött, gyalázott népnek őszintén, fentartás nélkül, s ez a nemes, nagy szív részt vett a nagy, áldásos munkában, mely meghozta a kibékülést.

Mi nem feledjük a múltat, melynek gyászában, szenvedésében annyi dicsőség szent kincse ragyog; de nem feledjük az ő szeretetének kincsét sem, mely sebeinket gyógyította.

*

Szeretett, drága nagyasszonyunk! sirva állunk szomorú ravatalodnál. Úgy siratunk, mint az édes anyát árva gyermekei. Büszkeségünk, örömmünk száll veled a sírba. Te boldog vagy, mint az Úr választotta, csak mi vagyunk nagyon, nagyon szomorúak, kik nélküled maradtunk. De szeretni fogunk ezután is, szeretni édes, fájdalmas emlékedet, szeretni szegény, árván hagyott uradat, kit te is szerettél, a jó öreg királyt és szívünk királynéja fogsz maradni ott is, lenn a mélyben és fönn a magas egekben.

Isten veled! Isten veled!

H. C.

A NYOLCZADIK TÖR.

1898. szept. 10.

Tövisből volt királyi koronád,
Fájdalmas szíved hét tör verte át,
De éltél s horadtad mind, mind a hetet,
Bár gyötrelmes kín volt életed,
S komor Kálváriáddá lett a föld —
A nyolczadik tör ime most megölt.

Halott vagy hát! Meghaltál messze, távol!
Mért is mentél el a magyar hazából,
Most nem siratnók gyászos, kora véged!
Hűségesen megvédett volna téged
Minden magyar, sőt bátor, büszke hévvel
Megváltott volna önnön életével.

Bár fönn lebegsz már, mégis ugy-e látod,
Sir a magyar! Ó ez a nép imádott!
A könyvet, a mit lánczunkra hullattál,
És a mit a haza bölesének adtál,
Mint tündöklő királyi ékességet:
Most millió szem adja vissza néked!

Ábrányi Emil.

A JÉG-SPHYNX.

9

Irtta Jules Verne. Fordította Gaal Mózes.

X. FEJEZET.

Az út kezdete.

A «Halbrane» kapitánya elhatározta, hogy ugyanazt az utat fogja választani, melyen a szerencsétlen sorsra jutott «Jane» haladott.

Guy Len kapitány, West Jem hadnagy és én a kapitány kabinjában az asztalra kiterített térkép előtt ültünk és tanakodtunk. West egy szót sem szólt, figyelmesen hallgatta a kapitány tervét, csupán azt várta, hogy a parancsot megkapja. Neki csak erre volt gondolja, a többivel nem sokat törődött. Arról majd gondoskodik ő, hogy a parancs végrehajtassék.

Én pedig, a ki ebbe a vakmerő expedícióba úgyszólván beleeseppentem, szintén nem törődtem egyébbel, mint hogy «előre!» . . . Csodálatos láz fogott el, mit eddig hőbortnak, isten-kisértésnek tekintettem, az most bizonyossággá változott, meggyőződésé érlelődött lelkemben. A szerencsétlen Guy és társainak sorsa reá nehezedett a szívemre.

Mindjárt az út elején alkalom kínálkozott arra, hogy az új matrózok ügyességét próbára tegye West Jem. Mindnyájan derekasan megállották a helyüket, a «Halbrane» kipróbált munkaerejű matrózai készségesen segítettek őket. Hanem Hurliguerly bizonyossága szerint a legkiválóbb közöttük a mogorva Hunt volt.

Különbem nem igen vegyült a matrózok közé, a fedélzeten egy szögletben kuczorodott le éjjel, s ott aludt, nem a legénységi szobában. Alig nyitotta ki a száját, a hadnagy és a csónakmester parancsát szó nélkül teljesítette.

A kapitány a Sandwich-szigetecsoport felé vette az útját (ezt a szigetecsoportot nem kell összekevesztetni a Sandwich-t, más néven Hawái-szigetekkel), előbb a Falkland-szigetektől nyolczszáz mérföldnyire eső Szt.-Georgiát kellett érintenünk, s innen aztán nyomról-nyomra a «Jane» útját követhettük.

Néhány nap mulva kevés szél kerekedett. Hullám hullámot kergetett, West Jem kiadta a rendeletet, hogy a vitorlákat le kell húzni. Hurliguerly nagy gyönyörűséggel nézte, hogy Hunt milyen ügyesen végzi a dolgát. Bármily esetlennek is látszott különben, három helyett dolgozott egy maga.

— Kitünő egy munkaerő! — mondá nekem.
— Pedig a legutolsó perczen jelentkezett — jegyzém meg én.

— Igaz . . . igaz! . . . Nézze csak, milyen hatalmas feje van.

— Amerikában több effajta ficzkót láttam. Mernék fogadni, hogy indianus vér is csörög az ereiben.

— Azért nálunk akárhány angol felvonná vele . . .

— Meghiszem azt, Hurliguerly úr — vetém

közbe — hogy ne hinném; hogy tovább ne keressélgünk, például maga is . . .

— Bizony . . . aligha nem! . . .! Hja, az ember néha nem mutat annyit, a mennyit ér! . . .

— Beszélget néha Huntal? — kérdém tőle.

— Nagyon ritkán. Mit is lehetne azzal a tuskés disznóval beszélni? Mindig félrehúzódik, nincs senkihez egy szava sem, pedig a szája elég nagy, a hajó egyik szélétől a másikig elnyulik . . . Hát még a keze! Nézze meg csak egyszer ezt a két hatalmas lapátot. Isten őrizze meg attól, hogy kezet szorítson önnel egész erejéből.

— Akkor hát szerencse, hogy nem verekedő természetű. Úgy látszik, békességszerető, nyugodt természetű, s így óriási erejével senkiben sem tesz kárt. Nekem ez a Hunt tetszett. Gyakran elnézegettem őt, a mint a korláthoz támaszkodva, mint valami tenyeres-talpas medve reá tette kezét a korlátfájára, s egykedvűen nézte a tengert. Olykor úgy tünt fel, mintha félszemmell engem is vigyázna. Bizonyára tudta, hogy a «Halbrane» fedélzetén én vagyok az egyetlen utas, s hogy önként vállalkoztam a vakmerő kísérletre. Ez-e, vagy a jó Isten tudja, hogy mi keltette fel irántam az érdeklődését.

November 10-dikén délután két óra tájban az őrszem jelezte:

— Jobbról szárazföld!

Azt a szigetet egy Barbe nevű francia hajós fedezte fel 1675-ben, de azt a sok nevet, a mi reá ragadt, mind Cooknak, a híres-neves angol utazónak köszönheti.

Guy kapitánynak az volt a szándéka, hogy huszonnégy óráig pihenőt tart a sziget kikötőjében, s friss vízzel újra megrakodik, mert a hajón készletben levő víz nagyon megmelegedett.

November 12-dikén a «Halbrane» felszedte a horgonyt, s Guy kapitány kiadta a parancsot, hogy a Sandwich-szigetecsoport felé kell venni az utat. Eddigélé nem találkoztunk jéggel; az ég, melynek megmérhetetlen kék boltján eddigélé egyetlen felhő sem mutatkozott, most kezdett nyugaton borulni, köd terjeszté szét fátyolát, s a szél hevesen fúj, a hőmérsék is alászállott, no de ez a szél csak gyorsította a hajó járását, s ezért nem volt okunk, hogy panaszkodjunk miatta.

A 14-dikéről 15-dikére eső éjjel a szemhatár nyugati részén pisladozó fényt vettünk észre. Eleinte azt hittük, hogy valamely sziget közelében vagyunk, hol tűzhányó hegy van épen működőben, de robajt nem hallottunk, s így megnyugtattott az a gondolat, hogy a «Halbrane» a vulkanikus szigettől biztos távolban van.

Ezen közben sűrű eső zuhogott alá, mely csak 16-dikán délelőtt állott el; a «Halbrane» haladott tovább a Sandwich-szigetek irányában. A köd is oszlófélben volt, s az egyik matróz az árbóc keresztfájáról lekiáltott, hogy a távolban egy három árbócos hajót pillantott meg.

Szerettük volna látni mi is, hogy megtudjuk, vajjon miféle nemzetbeli, de sajna, csakhamar eltűnt előlünk.

*

Nemsokára megérkeztünk a Sandwich-szigetekhez.

A kapitány horgonyt vettett; meg akarta nézni a szigetet, nemcsak ezt, hanem mindeniket, a mely útunkba esik. Ki tudja, hátha a szerencsétlen hajótöröttek valamely módon egyik vagy másik szigetre vetődtek. Lám Petterson hulláját is egy úszó jégtábla hátán találták meg.

A kapitány West Jemet elküldte a nagy csónakban Tulara, ő maga meg én Bristolban kötöttünk ki.

A sziget partján állva körül néztem. Szomorú egy kép volt: röpködő tengeri madarak, durva sziklahát, fának, egyéb vegetációnak nyoma sincs sehhol.

A jeladó ágyulóvések kárba veszték, legfeljebb ezer meg ezer vízi-madár riadt fel, s pokoli lármát csapva rikoltozott a fejünk felett.

Néhány szót váltottunk a kapitánnyal:

— Tudja-e kapitány úr, hogy mit mondott Cook, mikor ezt a szigetet felfedezte?

— Hogy kell még tovább délre is szárazföldre lennie. De azt is mondta, hogy tovább délre nem hatolt senki, mint ő. Azt hiszem, hogy e tekintetben vakmerő és elbizakodott volt a nyilatkozata, mert ha Isten úgy akarja, mi még tovább fogunk jutni, s azt a szárazföldet, hogy ha tényleg megvan, látni fogjuk.

— Pym Arthur bizonyára látta is, kapitány, sőt aligha nem még azon túl is járt...

— Az meglehet, Jeorling úr!... De nekünk ezúttal Pym Arthurhoz nincsen semmi közünk, mert hiszen ő és Dirk Péter hazatértek Amerikába.

— De hátha mégsem tértek vissza?...

— Azzal sem törődünk! — viszonzá röviden a kapitány.

XI. FEJEZET.

A Sandwich-szigetektől a déli sarkkörig.

A Sandwich-szigetektől New-South-Orkney-ig hat napig tartott az út. A «Halbrane» állandóan délnyugati irányban haladott, az időjárás kedvező volt. Ezt a szigetcsoportot az amerikai Palmer az angol Botwellel fedezte fel 1821 és 1822-ben.

Egymás hátára halmozott sziklatömegek sivár képét láttuk, a mint a szigetcsoportot alkotó kéthárom nagyobb szigetet közelebről megnéztük. Az egyik öbölben toronymagasságra felnyúló jég-hegy volt még egészen épen. Ki tudja, mikor rendíti meg alapját a tenger vize, hogy elszakítsa a szigettől és vigye messze... messze!...

Majd eljön annak is az ideje, mikor az elhagyott sziget egyik-másik öblében kiköt egy-egy hajó. Czet- és fokahalászok lepik el a tengerpartot, de most szomorú tanya ez, fázik az ember szíve, ha reá néz.

Guy kapitány a Laurie-sziget öblében állapodott meg a «Halbrane»-nal. Két napot töltöttünk itt, november 24-dikét és 25-dikét. A szigetet keresztül-kasul bejártuk, de élő lényre nem bukkantunk. Ha kedvünk lett volna reá, annyi roz-

márt lőhetünk volna le, hogy a hajót megtölthetjük vala e becses zsákmánnyal, de mi ügyet sem vetettünk rájuk.

A guanoval telt sziklaháton hemzsegték a pingvinek, ezer meg ezer ült nagy bután, s a fejét felnyujtva rikácsolt, kesergett; fehér galambok keringettek a fejünk felett egész csapatban, ha leszállottak, könnyű szerrel össze lehetett őket fogdosni. Hurliguerly és a matrózok pingvin vadászatra mentek ki a partra. Botokkal vertek agyon huszhuszonöt darabot. Nem azért, mintha az öldöklésben kedvök telt volna, hanem azért, mert az élelmiszereket akarták szaporítani.

— Nézze csak, uram, — mondá a csónakmester egy jókora pingvint mutatva, — ez a madár van olyan súlyos, mint holmi hizott tyúk. Nem evett ön a Kerguelákon pingvint?

— Ettem bizony, még pedig Atkins készítette el.

— A mi Endicottunk is el tudja úgy készíteni.

November 26-dikán reggel 6 órakor elindultunk. Egyenesen délnek tartottunk. Ugyanannak a délkörnek az irányában haladtunk, a melyeknek Weddell és Guy Vilmos. Ha ettől sem jobbra, sem balra el nem tér a «Halbrane», föltétlenül el kell Tsalal szigetéhez érkeznie. Egy és más akadályal azonban már jó eleve le kell számolnunk.

Állandóan keleti szél fújt, s ez gyorsította a «Halbrane» haladását. Az összes vitorlákat felhúzták, így tizenegy-tizenkét mértföld gyorsasággal haladtunk előre. Ha ez így tart tovább is, akkor nagyon rövid idő alatt megteszszük a New-South-Orkney és a sarkkör között levő utat. Ha majd a jégtengerhez érünk, okvetlenül utat kell rajta törnünk, vagy valami nyílást kell keresnünk, hogy azon keresztül hatolhassunk.

Guy kapitány között és közöttem egy alkalommal következő párbeszéd fejlődött ki:

— Eddigélé nincs okunk a szél kedvezőtlen iránya miatt panaszkodnunk. Ha a szerencse ezután is kedvez, rövid idő múlva jeget látunk.

— Hátha nem!... Néha megtörténik, hogy a jég hamar eltisztul. Tapasztalásból beszélek. A Coronatim-szigeten láttam már, hogy a jégtuskók a rendes idő előtt hat héttel már oszladozni kezdenek.

— Akkor lehetséges, hogy már decemberben ott leszünk, a hol más hajók csak januárban szoktak lenni.

— Annyi bizonyos, hogy az idő nekünk rendkívül kedvezett — felelé Guy kapitány. Remélem, hogy egy hónap múlva már ott leszünk azon a bizonyos nyílt tengeren, melyről az utazók megemlékeznek. Előbb Bennet, azután Tsalal szigetéhez fogunk jutni.

— E szerint a földlog az, hogy a jégtorlaszokon keresztül jussunk. Ha nyílásra nem bukkantunk, erővel kell a hajónak utat törnünk. A keleti szélre föltétlenül szükségünk lesz...

— A miatt nincs okunk aggódni, hogy keleti szél nem fúj, mert az összes utazók tanuskodnak

arról, hogy a déli tengeren a keleti szél állandó szokott lenni. Jól tudom, hogy a harminczadik és hatvanadik szélességi fokok között a nyugati szél az uralkodó, de alább délre megfordítva áll a dolog; az ellenkező szél kerekedik fölül. Erről majd ön is meg fog győződni Jeorling úr, ha majd túl leszünk a déli sarkkörön.

— Igazán örvendek, hogy így van, kapitány úr; egyébként ha szegyenkezve is, de bevallo, hogy kezdek némileg babonás lenni...

— Miért szegyenlené, Jeorling úr?... Hátoktalanság azt hinnünk, hogy az emberi életben néha emberfölötti hatalmak is befolyhatnak?... Vajjon nekünk, a «Halbrane» hajósainak nincs okunk arra, hogy a végzet különös rendelkezésében kételkedjünk?... Jusszon csak eszébe a szegény Patterson esete... Nem a Gondviselés hajította-e utunkba azt a jégtömböt, melyen a Patterson holtteste hevert?... Nem merült-e el aztán nyomban, hogy a holttestet a hajó fedélzetére felhoztuk? Sőt többet mondok, nekem erős a hitem, hogy a jó Isten ezután is gondot visel reánk, módot nyujt arra, hogy a szerencsétlen embereket, a kiket keresünk, megtaláljuk, őket megszabadítsuk és haza hozzuk.

— Én is azt hiszem, kapitány úr. A véletlennek fontos szerepe van az ember életében, s ez a véletlen igen gyakran nem egyéb, mint a Gondviselés intézkedése. Az események láncszemeiben van a következetesség, a mint ezek egymáshoz kapcsolódnak...

— Úgy van, a láncszemek egymásutánja... Nemde az az úszó jégtábla, melyen Patterson hullája feküdt, volt az első láncszem, az utolsó Tsalal szigete lesz... Szegény... szegény bátyám! Már tizenegy év óta él istentől-embertől

elhagyatva!... Boldogtalan társai! Még csak reményük sem lehet arra, hogy megszabadulnak. Ó, ha erre gondolok, azt hiszem, hogy a szívem kifeszíti a bordáimat, de nem, addig nem szabad megrepednie, míg bátyám szíve nem dobog fölötte...

E mélységes érzéssel mondott szavak könyvet csaltak a szemembe. Nem volt lellem, hogy a vállalat vakmerőségéről beszéljek neki, de magamban eltűnődtem azon, hogy jőzan elmével

hogy is juthat eszünkbe a siker.. Ha a szerencsétlen hajótöröttek ott rejtőzködnek a Tsalal szigetén, vajjon elképzelhető-e, hogy az ellenséges indulatú bennszülöttek figyelmét oly sokáig elkerülték? Eh, de nem mutattam kétségkedésemet.. Nem volt a «Halbrane» fedélzetén senki, a ki nem bizakodott volna. Az új matrózokat hihetőleg csak a busás bér biztos reménye éltette, legfeljebb Hunt a kivétel. Ez a sajátos ember soha sem hozta szóba a zsoldot. Hurliguerly váltig biztatott engem, hogy majd meggyónatja ezt a csethalat, ezt a tüskésdisznót.

Egyelőre csak annyit mond róla, hogy bizonyára messze járt ez már, sokkal messzebb, mintsem

gondolná az ember; a déli sarkkörön legalább is tiz fokkal túl...

— Miből sejtí ezt, csónakmester uram? — kérdém tőle.

— Már hogy miből?... Hm, hát a szeméből, Jeorling úr... az ám, a szeméből. Örökösen dél felé révedez a tekintete... Oly mozdatlanul, merően néz dél felé, mintha a szemei hajólámpások volnának.

Hurliguerlynek igaza volt; Hunt csillogó, sólyom szemei állandóan dél felé néztek, mintha valami mágnes vonzotta volna.

HÁROM HELYETT DOLGOZOTT EGYMAGA.

— Vigyázza csak meg, ha néha oda állítom a kormánykerékhez, még a szeme pillái sem rezdülnek meg, a hajó egy hajszálnyira sem tér ki az útból, izmos marka odatapad a kormánykerék forgatójához, mintha rászögezték volna, szeme az iránytűn. Én úgy hiszem, hogy értem a dolgomat, de megvallom, erő dolgában nem mernék versenyezni ezzel a medvével.

Hurliguerly szívesen tóditott egyet-egyet, ha beszédre került is, de a mi Huntra vonatkozó megjegyzéseit illeti, épen séggel nem túlzott. Ez az ember valósággal mesébe illő volt. Ha Poë Edgar ismerte volna, bizonyára egyik vagy másik fantasztikus regényének a hősévé teszi.

A «Halbrane» akadálytalanul folytatta az útját, a keleti szél még inkább meggyorsította futását. A hajó fedélzetén a szokott egyhangúságban folyt az élet. A tengerből minduntalan czethalak bukkantak fel. Ha Guy Len kapitánynak az lett volna a czélja, hogy czetekre halászszon, néhány nap alatt az egész hajót megtölthette volna ezzel a becses zsákmánnyal. Az új matrózok ott ácsorogtak a fedélzetén és mohó kíváncsisággal nézték a tenger e nagy halait, s fölötté csodálkoztak azon, hogy a kapitány ügyet sem vet azokra.

Kiváltképen Hedrne nem tudott bele nyugodni Guy kapitány közönyösségébe. Hedrne ügyes czethalász volt, s matróztársai szívesen hallgatták, ha a czethalak fogásáról mesélt. Különb is, mint vakmerő és nagyon erős ficzó a matrózok között bizonyos tekintélyre jutott. Ha az ember reá nézett, akaratlanul is elképzelte, a mint a halász-bárkában áll s a hegyes szigonyt a felbukkanó czet hátába sújtja s aztán mindkét kézzel a kötélbe kapaszkodik, hogy a megsebzett állatot el ne szalaszsa.

No de a «Halbrane» nem volt czethalászatra berendezett hajó, s így Hedrne hiába koptatta a száját, hiába elégedetlenkedett; a czetek a «Halbrane» körül kedvökre lövelhették fel a vizsugarakat, nem bántotta őket senki.

Aznap délután három óra tájban a hajó fedélzetén állottam, s gyönyörködtem a czethalak játékában, Hedrne buzgón mesélt a matrózoknak:

— Oda nézzetek . . . az a finn-hal; amott két kisebb, . . . épen most bukkantak fel a vízből . . . Hej, ha most a szigony a kezemben volna! A fejemet tenném rá, hogy keresztül fűrnám épen ott, a hol a sárga folt látszik a hátukon. Persze ebben az ócska bárkában ilyesmire gondolnia sem szabad az embernek. Lánczos adta, ezen a vidéken ne is járjon a hajó, ha csak nem czethalra akar vadászni . . .

Erre aztán megtoldotta a szót hatalmas tenge rész káromkodással.

— A hol ni a czethal, . . . az ám a hatalmas legény.

— Az a púpos? — kérde egyik matróztársa.

— Az hát, úgy is hívják: púpos-czethal. Hm, ugyancsak nehéz őket kézre keríteni, igen sokáig el vannak a víz alatt. Megérdemelnék, hogy ol-

dalba csapja farkával a hajónkat, a miért hogy ügyet sem vetünk reá.

Hedrne az a kívánsága nyomban beteljesedett, mert a czethal oldalba csapta a hajót, s egy csomó víz zúdult a fedélzetén ácsorgó matrózoknak a nyakába.

— Úgy kellett nekünk — kiáltott fel Hedrne, s nagy közömbösen lerázta magáról a vizet.

Nem sokkal utóbb egy óriási czethal bukkant fel a hajótól néhány kábelnyire. Iszonyú egy állat volt, legalább hatvan láb hosszú. Hedrne ítélete szerint a kövérebből száz tonna zsir is lenne.

Hedrne majd leharapta mérgében a fejét, hogy még e mellett a kívánatos zsákmány mellett is elhaladnak.

— Micsoda élehetetlen ez a kapitány, hogy ilyen zsiros falatot kiszalaszt a körme közül, — kiáltott fel indulatosan a matróz.

— Hedrne! — szólalt meg egy nyers, parancsoló hang — fel az árbocra, ott jobban meg számlálhatod a czethalakat.

West Jem hangja volt.

— Hadnagy ú—

— Előre! Egy szót se, különben ott felejtlek holnap estig!

Így szakította félbe West Jem a megátalkodott czethalász káromkodással vegyes felpanaszolásait.

A kapitány attól a naptól kezdve, hogy Poë Edgar regényét újra szóba hozta, sokkal beszédesebb lett velem szemben. Gyakran beszélgettünk együtt, így egy alkalommal szóba került a Hedrne elégedetlensége, s Guy Len sajnálkozott a fölött, hogy a régi matrózok közé újakat is kellett szegődtetni.

— De hát — tevő hozzá — a Tsalal-szigetekhez igyekszünk, s önnek igaza volt, midőn figyelmeztetett az eshetőségre, hogy védenünk kell esetleg magunkat, vagy szükség esetén támadnunk.

— West Jem erélyes ember — jegyzém meg, — igyekezett elejét venni a dolognak.

— Úgy van, csirájában elfojtotta az elégtelenséget. Egyébként a matrózok maguk is beláthatják, hogy Hedrne okvetetlenkedése nem volt helyén.

November 30-dikán, délelőtt 10 órakor felvettük a helyszíni szemlét, s a mérés eredménye következő eredményt mutatott:

66° 23' 33" déli szélesség.

A «Halbrane» nemsokára eléri a déli sarkkört.

XII. FEJEZET.

A sarkkör és a jégzóna között.

Mióta a «Halbrane» azon a körön túl jutott, mely állítólag 23° 33'-ra van a déli sarkponton, mintha egészen új világba lépett volna: az elhagyatottság és némaság világába vagy Poë Edgar szerint a fény és dicsőség magikus börtönébe, a végtelen óceán kiolthatatlan fényének az országába . . .

(Folytatása következik.)

HÚN - MONDÁK.

A Tanulók Lapja számára írta Gaal Mózes.

Csaba útja.

Száguld Csaba . . . száguld, mintha a világból akarna kimenni. Kantárát ereszti tajtékozó lovának, s visszatekinteni nem mer, mintha félne, hogy üldözi bátyja; véres fejét látja, véres fejét, melyet karddal ő szelt ketté a rettenő harezban.

Ott, hol szöke Tisza a Dunának omlik karjába, megálltak. Mind a hányan voltak, megálltak a húnok a kettős víz partján.

Éjjel volt, csillagos, holdvilágos éjjel mosolygott a földre békés szeretettel. Üldöző nem üzte, nyugton megállhattak, szomorú sorsukról, jövő dolgukról összetanakoztak.

Sápadt volt a holdnak halovány orcája, hej, de még sápadtabb, százszeres szomorúbb húnok ábrázata. Tábortüzet gyújtva, azok köré ültek, s Krimhilda esatáját forgatták eszökbe, s ijesztő képpé vált előttük a jövő.

Megszólalt az egyik a főhúnok közül:

— Merre vezetsz, Csaba? . . . Melletted maradtunk, utolsó csepp vérig kitartunk melletted.

Csaba belenézett mélytűzű szemével a lobogó lángba, s mintha szárnya nőtt vón lelkének, szavának, csodálatos hangon, álomlátó szemmel ezeket mondá:

— Hadúr meg nem ölhet egy népet egészen, olyan népet, melynek végtelen időnkig szóló dicsőséget ingyen kegyelméből adott . . . hiszem, ér-

zem . . . látom jövő kódén áthatoló sólyom-szemmel. Kemény próba volt ez, mitma kiállottunk, bűnök-büntetése, átok-megfogamzás . . . de a jövődönnek mást mutat a képe. Jertek velem húnok az utolsó útra, Dél felé, vezetlek, nagy Görögországba, hol szülőanyámnak bölcsesjét ringatták. Meseszóba illő, tömördek kincse van a görög császárnak. Kincse, katonája, hatalma nyém lesz, koronát fejemre tesznek ott és lészek, mi itt nem le-

hettem: napkeleti császár. Császár-koronámmal életre állok, hadam összegyűjtöm, s visszajövök újra, hogy Etele apám országát újlag felépítem néktek, s magam öröme. Hisztek-e szavamnak? Követtek-e engem?

— Hiszünk a szavadnak és követünk téged, nagyralátó fia Isten-ostorának. — Ezt zúgták a húnok kapitányi mind, csak Zandirhám hallgatótt, csak ő maradt némán.

Rászegezte szemét Csaba és kérdezte:

— Zandirhám, te elhagysz?

— Tégedet, királyfi, elhagylak, zokon te ne vedd én szavam, hanem hallgasd végig, s azután itéld el: jót mondok, vagy rosszat.

— Hallgatom beszéded.

— Tégedet elhagylak, s azokat, kik veled útra kerekednek nagy Görögországba, hanem ezt a földet, ezt a mi hazánkat el nem tudom hagyni. Tépd ki a szívemet, annak minden szála oda vagyon növe ehhez a hazához. Távol napkeleten, Hargita aljában Réka patakának medrében aluszik húgom örök álmot. Hún felesége volt Réka Etele-nek, nyájas szeretettel úgy szerette, a mint aszszonyai közül egyet sem szeretett. Nekem is kedves volt az a szelid asszony, azért oda vágyom sirja mellé, Csaba. Ott telepszem én meg kised hánzépemmel, azt az erdős-bérezes hazát én megvédem karom erejével. Kicsi föld, nem gazdag, nekem mégis drága; ott várlak tégedet, mikor visszatérsz majd nagy Görögországból. Hirt adjatok, testvér testvérnek, ha jöttök, s mind egy szálig akkor mi felkerekedünk, szívünkben elhozzuk testvérszeretetünk, kezünkben elhozzuk karunk ép erejét. Jó-e, rossz-e, a mit elmondottam, Csaba?

Királyfiú szemét a köny borította, kebelére hullott a hún kapitánynak és csak annyit mondott:

— Hadúr megsegéljen, tégy úgy, a mint mondád.

Csillagtűz az égen pisladozott messze, ezüst-fehér fátyolt terített ki a hold; őrüzek a földön hamvahodni kezdtek: mikoron megszólalt jó Csaba királyfi:

— Elindulunk húnok!

Zandirhántól búcsút vettek s háznépétől, aztán útra keltek Csaba és vitézi.

Királyfiú hangját hallották még tisztán:

— Várjatok reánk, míg visszajövünk, húnok, nagy Görögországból! . . .

Hadúr pedig kémlé a hetedik égben, s a szomorú búcsút szánakozva nézte. Haragja megenyhült, boszuját eléglé, s csodát teve, olyat, melyről az unokák álmélkodva szólnak.

Ezt a csodát tette szánakozó Hadúr:

A mint robogának Csabával a húnok holdvilágos éjjel, lovak lába alatt a föld meg nem dobban, mintha a levegő lágy ölébe venné, mintha szárnya nőne fáradt paripáknak; víz vala ott gátul, hömpölygő széles víz, s ime lábuk alatt zuhog tova az ár, nem érzik, csak látják alattuk, de mélyen. Feljebb . . . feljebb szállnak, s a fejök nem szédül, mind nyájasabban süt rájuk az ezüst hold; mind több és több csillag bukkan ki feletük. Útjuk igazgatják, útjokat megszabják, s végig a nagy égen temérdek millió csillag gyűl hosszába, a hova lovaik lába tapos, menten egy-egy gyémánt szikra szökken csodagyorsan, nem is olyan szikra, mely szökken s kilobban, hanem ott marad az örökkön-örökké, mintha isten-szóra tündérek himeztek volna egy szalagot, melyet az égbolton haránt végig húztak.

Ez a Csaba útja. *

Zandirhám és nepe nagy megihletődve nézte a kigyuló csillagok játékát, s térdre ereszkedvén karját fölemelve szólott a vezérök:

— Hadak csillagútja! . . . Hadak útja . . . Csaba, vissza fogsz te térti, mert Hadúr veled van, s csodát tett éretted . . .

*

Hargita aljában, Réka patak mellett hazát szerzett a hún, mint Zandirhám mondta. Nem volt a föld gazdag, ők sem voltak sokan, de egymást szerették, s békességben éltek. Apáról fiúra szállott hagyományul, hogy várja, csak várja, mikor hire támad:

— Megjött Csaba immár nagy Görögországból.

Várták . . . várták . . . várták — és maig is várják, mert bátor ott fénylik holdvilágos éjjel Csaba útja messze az ég sötét boltján, de Csaba királyfi vissza nem jött soha nagy Görögországból.

Világverő húnról eddig szól az ének.

ANDREE.

NYOMAVESZETT SARKUTAZÓK.

Hammerfestből jelentik, hogy az Andree nyomozására kiindult Spitzberga-expediczió fáradozásai kudarcot vallottak. Az egész művelt világ részvétellel csüng annak az embernek sorsán, ki immár több mint egy esztendeje sajátszerű, új úton indult az északi sark felé. A jégsivatag fölött, ködbevesző magasságokban iparkodott Andree a sark tájára és most a három világrész *ultima Thule*-jén hasztalan kutatják nyomait. Vajjon úgy fog-e visszatérni hazájába, mint sok szerencsés elődje, hirnévvel megrakodva, a dicsőség nimbuszával, a földabroszt gyarapítva: mint Davis John, Inglefield és Ross, Parry, Payer, Nordenskjöld és Nansen? Avagy testileg-lelkileg megtört ember módjára fog-e visszatérni, ezernyi sebből vérezve, azokból a sebekből, melyeket az eredménytelen küzködés töviskoronája szakít, úgy, mint Baffin, Middleton, Hearne, Kane Elisha, dr. Hayes, Bessels Emil és Greely? Avagy épenséggel örökre eltűnik szem elől, hireveszetten, nyomaveszetten, úgy, hogy még a sírját sem ismeri ember fia? Andree minden bizonynyal ismerte az ő előtte eltűnt sarkutazók szomorú sorát és mégis *per aspera ad* . . . ? Örökkön ijesztő kérdőjelnek fog maradni Andree-nél a «hova lett» kérdése?

Az eltűnt sarkutazók sorozatát 400 esztendővel ezelőtt nyitotta meg a portugál *Corte Reale*; testvérét kereste a Jeges-tengeren Grönland és

Labrador között és egyőjük sem tért vissza. Tán szerencse volt ez a kultúrára nézve; mert a portugálok embervadászatra mentek a magas északra és rabszolgákat akartak ott fogdosni. A szegény, akkoriban még ismeretlen eszkimóknak a négerek sorsát szánták. A sark sphynxe úgy látszik, hatalmasan éhezik a tömegekre. Rémitő példa erre nézvést az angol Hugh Willoughby, ki nyomorútan elpusztult az 1553-ik évben, miután legénysége részben megfagyott, részben éhen veszett. A katasztrófa állítólag a Fehér-tenger partvidékén ment végbe, ámde határozott adataink hiányoznak erről. Huszonöt esztendővel később Willoughbynak honfitársa, *Frobisher* Márton, az eszkimó törzsnek fölfedezője, nyomtalanul eltűnt az észak-nyugati átjáró táján. Még iszonyatosabb vég jutott *Hudson*nak, kit 1611-ben három szerencsés sarkvidéki utazás után, midőn a róla elnevezett Hudson-öbölben telelőre megállapodott, fölzendült legénysége kitett és éhhalálra kárhoztatott.

Hudson fölfedezése meggyökeresítette azt a nézetet, hogy a Hudson-öbölből egy nyugati járónak kell kivezetnie. Az ezen átjárónak fölfedezésére kitűzött húszezer font sterling jutalom oda csábított két hajót, melyeknek sorsáról tökéletes bizonytalanság uralkodott, mígnem ötven év múlva egy magányos sziklaszigeten ráakadtak a boldogtalan utazók maradványaira. Eszkimók beszéltek, hogy azok a nyomorultak két telet és két nyarat töltöttek annak a szigetnek jégén. A két utolsó siránkozva nézelődött naphosszat egy magas szikláról mentő hajó után, mígnem sebekből és daganatoktól borítva, gyámoltalanul elveszték. 1832-ben Krotow expediciója nyom nélkül tönkrement a szibériai Jeges-tengeren és 1848-ban, a szabadságharcok esztendejében Vilmos király földjén, az északamerikai sziget-archipelagoston lejátszódott az oly szomorú nevezetességre jutott *Franklin-dráma*.

Harminez esztendeig sajtatta Európát és Amerikát az a bús kérdés, hogy mi lett Franklin Johnból és 122 kísérijéből a Jeges-tengeren. A közvélemény szava fölemelkedett és ellenállhatlan hévvel követelt betekintést a szomorújáték végső felvonásába. Egész hajóhadakat szereltek föl, hogy a tengeri vállalkozásnak nyomaveszett vértanuit fölkutassák. Milliomosok, mint Grinnel Henry és Peabody George, vagyonukat áldozták a Jeges-tenger partjain fehérlő csontok megtalálásért. Fényes nevű tengerészek, mint Mac Clintoe, Mac Clure, Kane és Hall évtizedeken

át szolgálták ezt a szép, emberies ügyet. A sarki kutatást Franklin föl kutatásával azonosították. Európa és Amerika önkéntes mentőszövetséggé testvéresült. És mi lőn az eredmény? És mi volt az igazi vég? Payer Gyula színeken tárja elénk «A halál kikötőjében» című óriási festményén. Iszonyatosan szürke mennybolttól árnyalva, tornyosodó jéghegyek közt áll egy roskadozó ladik és benne egy vázzá aszott, kiéhezett, elrongyolt egyenruhás ember, lövésre készen egy hatalmas jegesmedve ellen. Ki lesz a győztes? Az utolsó ember, vagy az utolsó fenevad? Franklin emberei közül egyetlen-egyet sem találtak meg élve, csupán csak csontvázakat és egyenruháiknak rozsdás gombjait. Tehát ilyképen a jegesmedve győzött és az emberek — eltűntek.

A «Finnmarksposten Aftonbladet» hírlap 1875. évfolyamának 220-ik számában néhány halászembernek története van megírva, a kik Silvert Tobiesennél hajótörést szenvedtek és Novaja-Semlján teleltek ki, délfelé küldték őket egy hajó fölkeresése végett; ekkor egy hóvihar alkalmával azok az emberek, kiknél a fegyverek voltak, elszakadtak a többiektől. Rémitő csapás volt ez; fegyverek híján sem jegesmedvek ellen nem védekezhetek, sem fókákra nem vadászhatnak. Éjjelre a hóban vájtak maguknak tanyát, ámde a medvéktől való félelemben nem mertek aludni. Hét nap múlva meghalt egyikük, teteme visszamaradt a hóban. Végteire több mint száz kilométernyi vándorlás után a szamojédekhez vetődtek, kik a bujdoklókat barátságosan fogadták. A szamojédek jobban tisztelték vendégeiket, mint az eget, mely felé — noha keresztények voltak — mérgesen lődöztek, mihelyt valami nem sikerült nekik.

Mily soká tartózkodtak Tobiesen emberei a szamojédeknel, azt maguk sem tudták; nem volt erre nézvést semmi tájékoztatójuk. Mig Svédországban rég holt hirüket költötték, addig a szegények váltig a hazatérés útján-módján töprenkedtek. Rozmárbörből csónakot készítettek, a melyen aztán kimondhatatlan fáradozások és veszélyek közepette a Wajgács-szigetekig vergődtek. A jégen délfelé haladtak, mígnem végre egy norvég halászhajó fölszedte őket. Mikor a nyomaveszettek a hajón elbeszéltek kalandjaikat, kételkedve hallgatták a matrózok. Szinte hihetetlennek tetszett, hogy húsból-vérből való lények ilyen megpróbáltatásokat állottak ki. Rémséges külsejük volt Tobiesen embereinek és elbeszélésük mesebeszéd gyanánt hangzott, melyben vége-

szakadatlanul csak nyomorúságról és gyötrelmekről volt szó.

Vajjon Andree, a merész léghajós is az eltűnt sarkjárók sorához csatlakozik? *Ignorabimus*. Nem tudjuk és talán sohasem fogjuk megtudni, mely vég érte őt társaival egyetemben. Még nem jött el az idő, hogy elveszítsük érte való reménységünket. A tapasztalás tanítja, hogy nagyon sok sarkutazónak kellett két-három év, míg a jég fagyos öleléséből kiszabadulhatott. Tanúk erre Hane, Payer, Bessels, Greely és Nansen. Ezek azonban egytől-egytől kipróbált sarkjárók voltak; hajójuk volt és megbecsülhetetlen segítőeszközeik. Andree a dolog természeténél fogva édeskeveset vihetett magával. Híjával vagyon Mac Clintoc csónakszánkó kombinációjának; kutyái sincsenek, mint Payernek, Greelynek és Nansennek. Mint a madár, szabadon és nyűg nélkül fölemelkedett a levegőbe; fenségesen furcsa hőse ő a jégsivatagnak, kit kutyák helyett galambok kísérnek. Ámde a Jeges-tengerből való távozás nem büszke röpdülés, hanem fáradságos vergődés hónapokig-évekig tartó keserves nap-számos-munka. És ha hébe-korba egy-egy galamb jó messzeséges zónákról, mint Andree állítólagos postája — halljuk a hírt, csak hogy — fájdalom — nem hiszünk neki.

F. Zs.

Komikum és tragikum a diák életében.

Vakációs hangulatban vannak még ennek a lapnak tisztelt olvasói s így nem volna szép eljárás részemről, ha a komikum és tragikum mivoltát fejtegetném most a kánikula legszebb napjaiban. Mert a dolog természeténél fogva két külön fejezetben kellene a komikumról és tragikumról beszélnem, s ennek következtében megeshetnék az a furcsa história, hogy a diákurak addig válogatnának a két fejezet közül, míg végre kisütnék, hogy tulajdonképpen ebben a melegben nem is érdemes ilyen komoly dologgal foglalkozni.

Már hiába, ilyen az ember természete a szabad akarat törvényénél fogva. Ha csupa unalomból akarunk olvasni, addig latolgatjuk a dolgot, míg végre elhatározzuk, hogy tulajdonképpen jobb is lesz pl. sétálni.

Szakasztott olyan az a história, melyet Buridán szamaráról beszélnek. Ennek a szegény csacsinak ugyanis jobbról is, balról is egy-egy szénacsomót tartottak oda épen akkor, mikor legéhesebb volt. Forgatta szemét; majd ide kapott, majd oda nézett örömeiben és sehogy sem tudta magát

elhatározni, melyikből egyék. Addig válogatott, míg végre felvette a néhai nevet az éhségtől.

Hogy félreértés ne származzék a dologból, ezt a történetet, melyet boldogult Greguss említ «A szabadságról» szóló beszédében, nem hasonlatnak idéztem. Csak azért emlitém, mert ennek a csacsinak eljárása igen komikus, de egyszerűsmind roppant tragikus is, a mennyiben nevetséges módon válogatott és szomorú módon halt meg. (Ime, mégis belecsempésztem a magyarázatot valahogy — a gyöngébbek kedvéért.)

Lépten-nyomon bukkanunk az életben komikus és tragikus dolgokra; az egyiket jót kaczagunk, a másikon meg okvetlenül megesik az ember szíve.

A diák változatos életében is így van ez. Mint a kaleidoskop tarka világa, olyan a diák élete. Csak bele kell markolni ebbe az izgó-mozgó világba, és egész csomó eleven komikumon meg tragikumon mosolyoghatunk, meg szánakozhatunk.

Nem foglalom rendszerbe, a mit mondani szándékozom. A sok rendszertől megesömörlik az ész; különösen nyáron.

*

... Megfigyeltétek-e már, milyen büszke a kis diák arra a sok könyvre, melyet egy-egy délelőtt magával czipel. Ugy-e, hogy tekintget jobbra-balra, vajjon nézik-e őt és esodálják-e azt a sok tudományt, melyet kezében szorít. Milyen eredeti komikum az, mikor az iskolában kisül, hogy az ipse tulajdonképpen bele se nézett a leczkébe. Ha az ilyen délezegen lejtő ifjú a garmada könyv ellenére is megbukik, kész a tragédia.

*

Volt hajdanában egy osztálytársam, a kinek sehogy se fért a fejébe, hogy miért kellene a szegény diáknak egész este tanulnia. Abból a felfogásból indult ki, hogy az ember ne erőlköd-jék mértéken fölül, mert megszakadna a munkában, miként a túlságosan megfeszített húr. Ennek az ő rosszul magyarázott filozófiájának az lett a következménye, hogy esténként nem szökereséssel foglalkozott, hanem ivott. Történt pedig egy alkalommal, hogy délelőtt a fizika óra előtt elsundikált az iskolában. Bennünk meg volt annyi kollegialitás, hogy nem zavartuk álmát. Bejött a tanár. Néma csend honolt a falak közt, csak Péter barátunk szuszogása zavarta a csöndet. A fizika tanára megigazítja pótlószemét, az

okulariumot, beletekint a notesbe és kihívja Vasas Pétert. Általános csönd a superlativusban, senki se mozdul. «Vasas Péter!» hangzik még egyszer a hívó szózat, de hiába. Erre a szomszédja neki lát a költögetéshez és munkájának megis volt az eredménye, mert a mi Péter barátunk egyszerre csak elkiáltja magát: Szemtelen, hagj aludni! A folytatása már egy cseppet se volt komikus.

*

A lustaságnak és butaságnak megtestesült mintaképe azonban Jónás, VI. oszt. iskolatársam volt. Különösen a gyakorlat-írástól irtózott; főképen azért, mert gondolkodnia is kellett volna egy kicsit ennél a munkánál. Rendesen a hónap közepe táján kaptunk a magyarból szabad dolgot s ilyenkor csaknem búskomorságba esett a szegény Jónás. Bánk bánt kellett volna egyszer jellemeznie írásban. Uram Istenem, micsoda kinokat állott ki a vajúdás pillanataiban! Tudta jól, ha a dolgozat rossz lesz, megbukik. Nem is volt nyugalma addig, míg három jószívű társától meg nem kapta impurumban a jellemzést. Ebből a háromból állította össze a maga szerény dolgozatát; még pedig úgy, hogy a bevezetést az elsőből, a tárgyalást a másodikból és a befejezést a harmadikból vette. Egy hét múlva visszakaptuk a magat megvöröstintázott irkáját, de óh, micsoda elképedés tükröződött arcán, mikor a saját írása helyett, melyet a tanár kitépett, a három kollega impuruma volt a füzetbe ragasztva. — Nem szeretem a tanulást fejtegetni, de ebből az következik, hogy ne pipázzatok, ifjak, mert Jónás elpipázta az eszét és most is roppant butuska szegény. S ez a szellemi sötétség a világrend megsértéseért a bűnhődés.

*

Roppant gyerekes diák volt Jenőke. Még a VII. osztályban is csak Jenőkének neveztük, a mi különben teljesen megfelelt egyéniségének. Akárhányszor megesett, hogy a szomszédék 5 éves Petikéjével lovasdit játszott az utcán, még pedig úgy, hogy ő volt a kocsi elé fogva. Gyermekkora óta talán veleszületett rokonszenvet érzett a cserebogár iránt. A világért sem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy ez iránt az állat iránt viseltető hajlandóságát kimutassa; még az önképzőkörben is első szereplése a cserebogárhoz fűződött.

Úgy történt ugyanis, hogy a vasárnap esti

tisztelet után ünneplő ruhában együtt ültünk az iskolában önképzés céljából. A tanárelnök a katedrán, mi meg a padokban. Szép tavaszi idő lévén azonban, a rendes tagok sem jöttek el mind; a tárgysorozat ennél fogva hamar kimerítettett, sőt kelleténél hamarabb, mert a szaválásra kijelölt tisztelt tagtárs urak is hiányzottak. Az elnök ilyen körülmények közt kénytelen volt kérdezni, nincs-e, a ki önként szavalna ma. Jenőke jelentkezett, mint a ki kifogyhatatlan volt a szaválásban. Meg kell adni neki, szépen szavalt. Tompának Kerényihez intézett levelét mondta el olyan igaz bensőséggel, hogy mindnyájan meg voltunk hatva. De micsoda hahota keletkezett egyszerre, mikor a Jenőke kabátzsebéből kiszabadult cserebogarak ellepték az egész emberkét. Valóságos állatsereglet nyüzsgött hóféher ingén. A világért sem lehetett az ülést folytatni. S azóta, ha cserebogarat látunk, a képzettársulás törvényénél fogva mindig eszünkbe jut a mi kis Jenőkénk, a ki azóta már igazi természettudós számba megy.

*

Az se volt közönséges dolog, mikor egyszer az alumneumból kijövet megpillantjuk egyik pályatársunkat az iskola háztetején. Ha este lett volna, biztosra fogtuk volna, hogy holdkóros a szegény; de a dolognak nem volt ilyen félelmetes háttere. Egyszerű az egész. Bezárta volt a tanár úr a kályhalyukba a mi András pajtásunkat s minthogy megunt a gubbasztás dicsőségét, kimászott a kéményen át, a mi nem került valami nagy fáradságába, mert kéményseprőinas volt az elmúlt szünidőben.

*

De legkomikusabb s egyszersmind legtragikusabb volt a Varga János esete. Szamárfogat állt az iskolánk előtt. Tízpercz alatt a fiúk ugyancsak megnyaggatták a szegény szamarat, a kinek, vagy jobban mondva, a melynek már fogytán volt a türelme. Jó szerencse, hogy a gazdája nesztét vette a dolognak a közelben lévő csap-székben s vadul jött elégtételt venni az állatkínzókon. Szétrebbentek mind, csak Varga János folytatta nyugodtan a császárszemle-fogyasztást. A kocsi tulajdonosa azonban nem igen kérdezte, ki volt a szamar bántalmazója, hanem egyenest Varga Jánosnak sietett a jókora pofont mért az arcára. Ez meg ordítva fut föl a lépcsőn, neki szalad egy tanárnak, a ki hasonlóképpen arcul

legyinté, a mire fokozott ordítással fut János az igazgatói írószobába s ott következőképen adja elé panaszát: — Kérem, igazgató úr, az az ember az utcán pofon ütött, és még Kerekes tanár úr is arczúl vert, pedig nem bántottam a szamarat. Három lévén a magyar igazság, harmadik pofont is kapott.

Figyelő.

HORATIUS OLVASÁSAKOR.

A «Tanulók Lapja» számára írta Kunfi Zsigmond.

Régi fénynek halavány árnyai, elmúlt dicsőségnek kísértő szelleme, hajdani erőnek száználmas másai, ti vagytok, kik felénk lebegtek, felénk, az örök város utolsó évkönyveit forgatók felé. Járatok-e már dicsőséges és fényes világok romjai felett, hol minden kiálló oszlop, minden dűledező boltív, minden megrongált oszlop csodás, elmúlt világokról beszél, melyeknek története legenda-számba megy és hősi regéi igaz történetek?

Bizonyára jártatok, mert hiszen ismeritek a földkerekség középpontjának, a nagy és hatalmas Rómának mesébe illő historiáját, a mely talán azért lett olyan nagyságos és félelmetes, mert megalkotói majd harmadfélezer esztendővel közelebb estek az anyatermészet ringató öléhez és bölcséjéhez, mint mi.

Az emkeri művelődés keletről indult el, honnan a világosság jó; első állomása Athéne lett, a második Róma, melynek hatalmát a világ uralta s négy tenger mosta partjait, mert a romlatlan, szilárd és hajlíthatlan emberi erőn és jellemén épült, a melynek megingásával recsegni, ropogni kezdett a hatalmas alkotmány, míg végre utolsó oszlopainak az elkorhadásával összedült...

De ez a pusztulás csak lassan haladt, s a szű már ott rágott a gyönyörű tölgy gyökerén, koronája pedig dúsabb, lombozata tömöttebb és termése gazdagabb volt, mint valaha. A hanyatlásnak most még arany fénytől besugárzott napjaiba vezet bennünket a Gyulai Pál költeménye, mely költői alkotásainak egyik legbecsesebb gyöngye, igazi ihletésnek perczében születve.

A költő lelkét két főérzelem tölti be, a *szégyen*-*nel kevert fájdalom*, a mely megragadja az embert és a költőt benne, mikor látja, hogy a szellemi nagyság és költői génusz a hatalmasok leg-hatalmasabbjainak szolgálatában áll, hogy az anyagi hatalom előtt térdet hajt a szellem embere, kinek lelkéből nem a szabadságot sirató gyászadal, hanem apotheosis fakad; de az ő lelkét csak a *hazafi fájdalom* és a *gyász* tölti el, ő nem tud oly

gyorsan felejteni, mint Horatius, szíve folyton sajog a csapástól, melyet a «mi Philippink» mért reá. De szíve fájdalmát legyözi a *reménynek* előtörő hangja s lelke előtt meg-megcsillan a jövő évek délibábos napja, melyek szabadságot, megváltást és haladást hoztak csakugyan a magyarnak, mert hiszen nem lehet, hogy ész, erő és oly szent akarat hiába sorvadozzanak egy átok súly alatt.

Belemerül Róma legnagyobb lantos költőjének olvasásába, kitérül előtte egész lelki világa, belé lát szívébe, megérzi vére lüktetését, látja a költői mámortól, a furor poëticustól ragyogó szemeit, mert hiszen a nagy költő belé viszi lelkét és gondolkozását, eszményeit és eszméit, szóval mindent költészetébe. És vajjon ki tagadná, hogy Horatius nagy költő volt, hiszen munkái hova tovább két ezredév bírálatát állották ki. A költő érzi, látja mindezt a szépséget, de még sem ez kapja meg lelkét a legerősebben, hanem az az ellentét, a mely a zsarnoksággjarmába esett Róma gyásza és Horatius örömet, élvezetet, boldogságot hirdető és lehelő költészete közt van:

Oh Róma, Róma, megalázott Róma!
Horatius im örömrül dalol,
Miként ha rajtad rabláncz nem is volna,
S díszében állna még a Capitol.

Pedig lehámlott róla a legnagyobb dísz, oda lett, mely annyi dicsőséget szerzett, ereje; oroszlán még, de már csak ketreczben és jó aczélja helyett aranya van, de bilincs; és oda van, mi őseik-lelkének mindenha legerősebb támasztéka, bajban istápolója, szerencsétlenségben és csüggedésben vigasztalója volt: az élet megaranyozója, a hit. Hiába ragyogóbb a Capitol, mint hajdan, hiába dúsabb ajándékokban az oltár, mint valaha, bemocskolta a szolgálai alázat és hitvány hizelgés:

Oda a hit, oda a szabadság,
Egy ember, Isten — hogy' tűrheti meg!

De ám jó, ha csak tűrnék, hisz a hatalom és vad erőszakosság ellen a gyenge egyes mit sem tehet; ám jó, ha egyesek, kik hagyományaikról és emberméltóságukról megfélemednek, a hizelgők és tányérnyalók csoportjához szegődnek, mert hiszen ott van reményük, hogy a gazda elszegényedésével maguk meglepednek; de mikor a nép, mely a maga gondolkodásában és észjárásában egészséges és igaz szokott lenni, mikor a szellem, a költők és írók is az aljas csoportban lesik a hulló morzsát, akkor oda van a reménység a szebb jövődöbe. Pedig hát Augustusnak

Dicsőségét lángelmék harsogtatják,
Nines többé nép, csak élvező tömeg.

De a költő nem hiheti, hogy egy költő, kibeen az emberiség lelkének és magasabb eszmények után való törekvésének kell megnyilvánulnia,

szájába a «Gentis humanæ pater et custos-t» (Ode I. 12.)? S a költő szívesen engedi át lelkét ennek az illúciónak, hiszen ő is költő, a ki száz-

HORATIUS.

ennyire megfélemedkezzék kiváltságos és magas-zatos hivatásáról, a mely nélkül nem lehet nagyot, öröksépet teremteni. Talán a kényszer, a fizikai túlsúly előtt való meghajlás adja csak Horatius

szorosan érzi minden fájdalmunkat és örömlünk, hát hogyné érezné azt a bilincset, a melynek súlya másik költőtársára nehezedett s azért bizalommal kérdi:

Avagy csalódom s e hizelgő óda
Csupán adó, melyet fizetni kell,
S ha lelkével adózik egész Róma —
Mért volna ment az, a ki énekel?

S lehet, hogy szíve fáj és sajog, a mikor észreveszi azt a tátongó űrt, a mely lelkét és a világot elválasztja és nem talál más kivezető utat az örvényből, mint a resignatiót, a megadást és a diadal énekével akarja elcsitítani lelkének minduntalan kísértő rémeit, a szabadságnak lassan haladók szellemét:

Avagy talán az örömök dalában
A költő szíve majd hogy megszakad
S némán kiált: «A Brutusok honában
Csupán a jókedv s multság szabad!»

E rövid felkiáltással, melyet a költő Horatius szájába ad, megkezdődik a Horatius világnak, korának, az erkölcsileg hanyatló Rómának plasztikus vonásokban való feltüntetése, melyben Gyulai rendkívül ügyesen használja fel a nagy római költészetének motívumait és eszméit, melyek világosságot vetnek Horatius életbölcészetére, világnezetére s érinti mindazokat a hurokat, melyeknek hangjai két ezer esztendő alatt sem szűnt meg édes és csábító lenni, melyek közül egyik-másik ép úgy szívünkhez szól most, mint szólt a költészet barátaihoz, a Caesarok korában.

Markans vonásokkal és költői tömörséggel állítja elénk mindazon tényezőket, melyek a régi nagyság és dicsőség elhanyaglását idézték fel; a félelmet, mely megöli a tettvágyat, az önzést, a mely hizelkedővé és alázatossá teszi a lelket, hogy azután az élvezetvágy elpusztítsa azt a kevés erőt és bátorságot, a mely még megmaradt; minden a mi eladdig szent volt, a minek az ősök szívükben szentelt oltárt emeltek és miért vért ontottak a csatamezőn és szellemük javát áldozták a közügyek tövises pályáján: az erény és szabadság most csak buborék, oktalan ábrándozók előtt lebegő fata morgana, a melyért élni, küzdeni nem érdemes, hiszen

A félelem, az önzés, az élvezetvágy
Kiől belőlünk minden szent hitet;
Erény, te pusztá név, te meg, szabadság,
Egy álomkép, mit birni nem lehet.

És a viszonyoknak illetlen alakulásától, a gondolkodásnak ezen változása elől nem zárkozhatott el senki és semmi; s mert a philosophia mindig a kor gondolkodásának tükré, valamely idő világnezetének rendszeres formája és összefoglalása, a minthogy az idealis görög világ felfogását legjobban Platon eszményisége, a mi korunknak kétségbeesett, ellenmondások hasogatta hangulatát Schopenhauer pessimismusa fejezi ki, úgy volt a

megalkuvó, érzéki, erkölcstelen Rómának evangéliuma az Epikuros tanítása, a mely az egyéni boldogságot, a megalkuvást, az érzéki gyönyörűséget, röviden a legkiméletlenebb önzést hirdette az ember hivatása gyanánt:

A bölcesség Epikur tudománya,
És az egyetlen erkölcs az eszély;
A közügyektől vonulj a magányba,
Történjék bármi, tünd el, vigan élj!

Mit érdekelnek bennünkethaza, Isten, tudomány s más oly balgaságok, mikor a mulandó gyönyörnek, a pillanatnyi képnek áldozva mindjárt élvezünk? A tudás rejtélyei, a jövő titkai, a halál megfejtethetetlen és örök talánya ne izgassa lelkünk, mikor van hivatató, meleg kandalló, s jó, tüzes borral teli pohár; minek gondolni jövőnapokkal, mikor itt a jelen, mely csábít s hivatgat, miért öröközöl babérért hosszan küzdeni, mikor itt a myrtus-koszorú, s csak arra vár, hogy fejedre tüzd; nevéss a balgán, ki az életben eszméket követ és eszményekért harczol, s folyton vívja szélmalom harczait, s kaczagj az ostobán, ki az életben magasabb és nemesebb tartalmat keres és vél is megtalálni. Nincs más élvezet, mint az érzéki, nincs más gyönyör, mint a pillanat:

Nézd, nézd: Soractét magas hó borítja,
Tégy fát a tűzre, bőven tölts, igyál;
Ne kérdezzesd, mi a jövőnek titka,
Előbb-utóbb csak eljő a halál.
Addig hát élvezd, a mit sorsod enged,
Óvezze myrtus fényes fürteid!
Ne vesd meg a bort, táncot, dalt, szerelmet,
Az élet drága legfőbb kincseit.

(Folytatása következik)

VEGYESEK.

A királyné. Nyolcz nap óta nincs többé az élők közt a magyarok nagyasszonya, Erzsébet, magyar királyné. A hír, a mely gyászt hozott ránk, bejárta már az ország minden zúgát s bánatkönyvet fakasztott minden igaz magyar szemében. Ti is tudjátok, hogy jószágos királynénkat egy olasz anarchistának törődése fosztotta meg életétől s bánatot, gyászt hozott ránk, a kik rajongó hódolattal és tisztelettel csüngtünk felséges személyén.

Szeptember 10-én a mi jószágos királynénk Genfből hajón készült elutazni. Miközben a hajóra ment, egy Luccheni nevű elvetemült ember törével leszúrta. A királyné fél óra múlva fájdalom nélkül meghalt. Holttestét csütörtökön, 15-én Bécsbe vitték, s két napon át a Burg-kápolnában koporsóját közszemlére tették. Temetése 17-én, szombaton volt az összbiradalmi népeinek könyhullatásai közt.

E pár sorban benn van az ő egész tragédiája. Szép volt, jó volt, szeretttük őt nagyon, elvesztése végtelen fájdalmat keltett szívünkben, hiszen e hazának ő adta vissza hitét, e nemzetnek ő oldotta meg bilincseit. Ő adta vissza nemzetének a királyt s ő békítette ki nemzetét királyával.

Ó jaj nekünk, hogy elvesztettük őt!
Magyarország ifjúsága sirasd meg és ölt szomorú gyászt, mert nagy a mi veszteségünk!

*

Az utazó koporsó. Messze idegenből fekete kocsi-ban hozzák a halottat. Fölvirradó napnak befelhőzött arca fölveti sugarát a magas egekre: piros izezete mintha fénylő koronája volna egy megdicsőült léleknek. Aztán főlebb száll a felhők felé s leontja sugarát a morajló tónak hullámzó színére. Fehérhátú habok, a mint összefutnak, fodrosan, fáradtan, mintha suttognának, mintha sirna hangjuk:

— A mi királynénk volt, a mi szerelmünk. Csöndesen ha ringtunk, vagy ha háboroztunk, csatázó hullámunk magasra vágódott, vihar hogy ha tombolt mélységes mélységig, vagy ha elcsitulunk, lágyan elsimultunk: mindenkép szeretett s könnyű hajócskáját körülesokogattuk. Fekete vonat te, gyászabavont koporsó, ne vigyétek tőlünk tetemét messzire! Vagy adjátok nekünk: hűsen eltakarjuk, időtlen időig csöndes pihenője léssen mi közöttünk!

Tovább megy a vonat tompa robogással. Hegyek óriása, zordon sziklaszálak, kövekre tapadó puha moha virág, fehérén csillogó havas kőhomlokzat belemerülnek a ködös levegőbe:

— A miénk volt. Lelkének tükrö, fényes szemepára annyiszor nézett ránk esodás szeretettel. Mi láttuk a könyvét, sóhaját fölfogtuk. Be sokszor hallottuk szíve dobbanását. Magunknak kívánjuk. Égbe meredező kemény kövünk tudná épen megőrizni örökkön-örökké!

Zakolat a vonat erdők hajlásában. Költőzködő madár az ágról fölrebben. Heves szárnyveréssel, siró csippegéssel körül röpdösi az utazó koporsót.

— Bennünket szeretett, bennünket hallgatott. Miért vizitek hát fekete kriptába? Nincs a mi szárnyunknak oly magasra szálló ereje, a minő volt az ő felhőket elhagyó, csillagokat érő, fönn szárnyaló lelke. Miért legyen rabja mélységes sirboltak?

Fölzúdul az erdő:

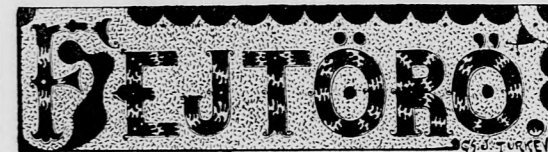
— Az én árnyékomban tudott csak pihenni. Csörgő patakoknak altató zúgása, lombjaim közt járó csöndes szél danája váltatta el lelki fájdalmas érzését. Zöld gyepeket, virágot neveltem útjára, elhervadt lombot hullattam utána. Harmat volt a könnyem, hogy ha sirni láttam, ha nőtt szenvedése, recsegve, ropogva tördeltem az ágat, mértföldekre hangzott gyászos zokogásom. Enyém ő egészen, hasztalan vizitek. Örök égő vágya, csöndes melasága, szelid jó szívének elszállt nemes lelke el fog ide járnai s illatos lesz tőle minden szál virágom. Márványlapok közé hasztalan teszitek s bár eltemetitek sötétlő pompával, népek, nemzedékek könye bár ha omlik, a koronás fők arca fájdalmasra válik: senki ott nem tartja erdők királynőjét. Hulladozó lombunk halkán hogy ha zizzen, mintha sóhajása járna mi közöttünk; vihar hogy ha megtép, az ő tépett lelke fog zokogni velünk és ha tavaszonta rügyeim fakadnak, bársonyos kezének selymes ujjaival fogja bontogatni levelem, virágom! E. U.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Somogy vármegyéről a századelő tankönyvében, a *Hármas Kis Tükörben* ezt tanulták többek közt a hajdani diákok:

Somot, almát, körtét itt eleget ehetsz,
De a tudományban csak kevés részt vehetsz.

Ezen ékes rigmusoknak erős megzafolásául szolgál most az a két nagyjelentőségű ünnep, melynek színhelye lesz a tanuló esztendő kezdetén a dúsgazdag dunántúli vármegye. Egyiket *Kaposvár*ott ülik, föl-avatván az állami főgimnáziumnak ujonnan épült díszes renaissance-palotáját. Nagy kert közepén emelkedik ez, elkülönítve az igazgató és szolgák lakásától. A jóhírű kaposvári gimnáziumot 1812-ben alapították. — Szeptember 20-ikán ünnepli százesztendő fennállását a *csurgói* ref. kollégium, ez a régi híres intézet. A csurgói kálomista gimnázium régi nevezetessége Somogynak és ősi fészke a valódi magyar szellemű iskolázasnak. Itt tanárkodott valamikor nagy költőnk, a jó *Csokonai Vitéz Mihály* is; e helyt írta meg pompás komikus époszát, a *Dorottyt*, mely a jó kedvű Kapos-vidéken játszik. Most hajlékot cserél az iskola és az ősi helyről szép, modern épületbe vonul, hogy hivatását újabb eszközeinek frissült erejével teljesíthesse. — A «T. L.» szintén Isten áldását kéri a két ünneplő derék iskolára, melyek neveljék hazaszeretetre, tudományra és műveltségre az ifjúságot időtlen időig!

Jelige: Fejtörő az elme sportja.

Rovatvezető: Csiszár József.

Számítási kérdés:

Két tőkét, 6000 és 9000 forintot egyszerre adunk ki kamatos kamatra, az elsőt 5, a másodikat 3% mellett; hány év múlva lesz a két tüke kamatos kamatjával együtt egymással egyenlő?

Földrajzi kérdés:

Mi a neve a Babia-Gura hegyecsoprot legmagasabb csúcsának? 1725 m. magas; oldalait fenyevesek borítják, tetején sokféle kőzet, hömpöly van felhalmozva, melyet a nép Ördög várának nevez. E csúcsról Krakóig el lehet látni.

Történelmi kérdés:

Ki volt I. János magyar királynak azon hadvezére, a ki 1528 szeptember 25-én Ferdinánd seregeit Sárospataknál megverte; lehetővé tette urának Lengyelországból való visszatérését? 1530-ban Czibak Imrével sikeresen védelmezte Budát Roggendorf német vezér ellen. Ki végeztette ki s miért?

Természetrizsi kérdés:

Mi a neve azon 10—15 láb magas fának, a mely leginkább erdőben nő? A bokréta külső szélvirágai fehérék; a belsők harangalakúak, sárgás fehérék; bogyci pirosak, csipős, keserű ízűek; a madarak eszik.

Mértani kérdés:

Mily nagy azon négyszög területe, melynek 42° 53' 20" szög alatt egymást metsző átlói egyenként 62 és 103 m. hosszúak?

Számrejtvény.

12. 4. 11. 1. Kiskorúak felett gyakorol hatalmat.
7. 6. 8. Ez testünknek fontos része.
9. 10. 5. 3. Azzal érezzük ezt meg.
2. Betű az abc elejéről.
- 1—12. Ország neve.

Megfejtési határidő szeptember 24.

A 36. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: 7-177% mellett. **Földrajzi kérdés:** Mont-Cenis hegység, rajta vezet át a M.-Cenis alagút. **Történelmi kérdés:** Nagy Herodes, zsidó király. **Természettudományi kérdés:** Perui kunkor, díszvirág.

Helyesen fejtették meg: Kelemen Imre, Molnár Béla, Szeremley Császár Lőránd, Pirger Károly, Bohrandt Lajos, Miróczky János, Chabada Jenő, Miróczky Árpád, Horváth Dezső, Ladomérszky Adolf, Teesz Lajos, Hübner János, Benedek István, Acs Nagy István, Schlesinger Ferencz, Kutlik Félix, Zupcsány László, Szenyovszky Ferencz, Schmid Károly, Havas Gyula, Halmi Gyula, Adler testvérek, Mózes Adorján, Pappszász Tamás, Ráth Kálmán, Lindtner Mátyás, Fiedler Kálmán, Simon János, Tacsy Gyula, Freier Gyula, Willheim Lipót, Wohlstein Sándor, Jakabb Gyula, Hajdu Pál, Kállay Béla, Magyar Samu, Koller Ferencz, Szécskay Dezső, Várkonyi Félix, Magyar Lajos, Bernáth József, Palugyai Lajos, Ihász Ferencz, Tarnoky Lajos, Bauer János, Fülöp Sándor, Markovits Tivadar, Beliczay Tamás, Füstér Imre, Jerney László, Halmágyi János.

A kitűzött könyvjutalmat, Imre Sándor «Néphumor a magyar irodalomban» című munkát Simon János főgimnáziumi VIII. oszt. tanuló nyerte el Miskolcra.

SZERKESZTŐI TELEFON.

B. Z. Selmezbánya. Apótló vagy a görög nyelv tanulása az illető egyéni hajlamaitól függ; hogy valakit melyiket tanulja, bajos abban tanácsot adni. — **H. A.**

Kitűnő magyar ifjusági iratok:

Arany ABC. Irta Lajos bácsi (Baróti Lajos árneve). Pompás színnyomatu képpel, színes szöveggel és sikerült kétsoros versekkel. Ily fényes kiállításban ABC-kepek még nem jelent meg. — **1.**

A ciribusan. Kartonizott szép képeskönyv, vidám apró versikékkel ellátta Lajos bácsi — **60.**

Baróti Lajos. Kópéságok. 47 pajkos gyermekesim. Jankó, Cserépy stb. 217 művészi caricaturával. Diszkötésben — **1.50**

Andersen legszebb meséi. Baróti Lajos fordításában, számos képpel ékesítve. Színnyomatu vászondiszkötésben — **2.**

— Ugyanaz olcsóbb kiadás, színes címekkel — **1.50**

Bechstein összes meséi. Egyedül teljes magyar kiadás. Ford. Baróti Lajos. Pompás kiállításban, 5 remek színes képpel — **1.50**

Ezeregyéj. Arab elbeszélések. A magyar ifjuság rész. áldolg. Baróti L. 150 pompás képpel, remek színnyomatu vászondiszkötésben — **2.40**

— Ugyanaz olcsóbb kiadás, 150 képpel színes kötésben — **2.**

Grimm testvérek legszebb meséi. Magyarítá Baróti L. 120 képpel. Színnyomatu remek vászondiszkötésben. (A legszebb, legdiszesebb magyar kiadás) — **2.40**

Baróti Lajos. Addig jár a korszak a kutra, míg el nem török. Elbeszélés az érettebb ifjuság részére Napoleon háborus korából. Magyarra fordította Baróti Lajos. Öt színnyomatu képpel — **1.20**

Harc az indiánokkal. Érdekes elbeszélés Amerika újabb történetéből. Irta Baróti Lajos. Vonzó címekkel és 4 remek színnyomatu képpel köteve — **1.20**

A hajótöröttek kalandjai. Marryat kapitány Rüstög Zsigm. cz. elbesz. nyomán írta Baróti Lajos. Színes képekkel. Diszkötésben — **1.20**

Robinson Crusoe viszonylagos élete és kalandjai. 45 művészi szöveggel. Magyarban a legszebb kiadás. Campe nyomán átdolgozta Baróti Lajos. Elegáns színes címekkel, köteve — **1.40**

— Ugyanaz diszkötésben, 45 szöveg-, azonkívül 4 pompás színes kép-
pel és színnyomatu képtáblájú egész vászondiszkötésben — **2.**

Münchenhausen báró esodálatos kalandjai szárazon és vizen. Doré Gusztáv 141 eredeti rajzával. Diszköt. A legszebb magyar kiad. — **2.**

A klasszikus ókor legszebb meséi. Schwab, Grimm, Preller és mások nyomán. Irta Akantisz Viktor, 12 színes remek képpel és számos szöveggel. Érettebb ifjuságnak és minden művelt ember részére. Pompás színnyomatu vászondiszkötésben — **2.**

Marlitt. Aranyos Erzsike. Fiatal leányok számára áldolgozta Rudnyánszky Gyula. 4 nagy, azonkívül 37 kisebb szöveggel. Igazán hiánypótló mű, mert a magyarban alig van fiatal leányok számára való ajándékkönyv. Remek színnyomatu, egész vászondiszkötésben — **2.**

ROZSNYAI KÁROLY könyvkiadónál,
Budapest, IV., Muzeum-körút 15. sz.

Bárki által hirdett új vagy használt könyv vagy kóta ugyanazon az áron kapható. Árjegyzék ingyen.

Temesvár. A szives figyelmet köszönjük; az újévi cikket besoroztuk. — **K. Gy.** Losoncz. Ha kedve tartja, igen. — **2908.** sz. előfizető. Azt a könyvet nem ismerjük. **S. A.** Székesfehérvár. A kézirat megjött, kiadtuk bíráltra. — **M. J.** Esztergom. Tudósításait elfogadjuk. — **Sz. D.** Budapest. Az önét is. — **2566.** sz. előfizető. Előnyös, de nem szükséges. A föltételeket lapunk egyik régebbi számában megtalálja. — **2758.** sz. előfizető. Nem előfizetők nem részesülnek benne. — **Realista.** Az ódát megillető helyére juttattuk, kicsiny legény maga az ódairáshoz. — **K. M.** Harmoniatelep. Kiadtuk bíráltra. — **S. Sz.** Eperjes. Hiteles tudósításokat szívesen veszünk. — **K. Z. és G. J. J. L.** A diákszótár anyagán későn jött, a könyv már rég ki van nyomva. — **Gátéri.** A «Báranyfelhők» illusztrálásra ki van adva, s ez évben alig kerül rá a sor, mert hosszú és Verne regényünk közlésével is bőven kell banni, hogy be tudjuk fejezni a közlést. A másik könyv kiadóját nem ismerjük. — **Teveli.** A versek megjöttek. Arról a bizonyos dologról annak idején majd a lapokból fogsz értesülni, de ahhoz is még sok idő kell. Üdv. — **H. G.** A hiányzó négy első számot a kiadóhivataltól kérje. — **T. Gy.** Erdélyi János, Imre Sándor, Szvorényi József, az utóbbi valamelyik egri értesítőben. — **A. L.** Lippa. Elfogadjuk. — **K. E.** Szeged. T. p. t. érdemekért adunk.

Kérjük olvasóinkat, hogy lapunkat társaiknak ajánlani és minél több előfizetőt gyűjteni legyenek szivesek. Gyűjtőink az ígért kedvezményekben részesülnek.

Felelős szerkesztő: **Dr. Rupp Kornél**, főgymn. tanár.

CALDERONI ÉS TÁRSA
váczi-u. 30. BUDAPEST, kishid-u. 8.

Ajánlanak svájci rajzeszközöket finom kivittel svájci módor szerint készítve,

iskolai rajzeszközöket, szemüvegek és orrosítottok, mennyiségtani, természettani, látványos és vegytani készülékek, színház és tábori látszóvegek, szoba-, ablak- és fűrdőhőmérők, fényképezési készülékek.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

MAGYAR IRÁSBELI FELADATOK.

Összeállította

Dr. RUPP KORNÉL,
főgymn. tanár.

Több mint ezer magyar feladatot tartalmaz
vázlatokban s kidolgozva.

Ára a 400 oldalra terjedő szép kiállítású munkának
2 forint.

Megrendelhető a Tanulók Lapja szerkesztőségében.

Hirdetések felvételnek a kiadó-

hivatalban, Budapest, IV. ker.,

Egyetem-utca 4. sz.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre --- 1 frt 20 kr.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre --- 2 frt 40 kr.	főgymnásiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre --- 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

A KAPUCZINUSOK TEMPLOMÁBAN.

Irta: Ábrányi Emil.

Már zúgnak a harangok, már bűg a rekviem,
Minden kihulló könnyel egy gyöngyöt sir a szem.
Ó magyarok, nézzétek! Ilyet csak néha láttok:
Együtt zokognak halkán a népek és királyok!

Circumdedereunt me inferni dolores —
Igen, a földön így volt! De most már minden jó lesz!
Míg köztünk járt, viselte szívében a pokolt,
Éltetve milliókat, szelíden haldokolt.
Mi vigadtunk, örültünk — ő könyektől vakon
Járt koronás fejével a legszebb tájakon.
A földi boldogságból csak ő maradt kizárva.
Mindgyermekei voltunk... Csak ő volt köztünk árva!
Igen, a földön így volt! De most már minden jó lesz.
Circumdedereunt me inferni dolores!

In paradiso deducant te angeli —
Igen, a boldog édent bizonynyal megleli.
Az angyalt angyalok ragadják föl az égbe,
Sok földi bánatért örökös üdvösségbe.
Vidülni, örvendezni egy jobb hazába fent
Ki méltó, hogyha ő nem, a szép, a jó, a szent!
Örömben, fényben, üdvben ringatja majd az ég,
Sőt ennyi kínra balzsam ott fenn sincs tán elég!
Menj a paradicsomba, te jóssággal teli!
In paradiso deducant te angeli.

Et cum Lazaro, quondam paupere —
Igen, a koldus Lázár jól bánik majd vele,
Mert nem vetette meg, sőt inkább védte, szánta
A színlőt, a szegényt s kegyelmes volt iránta.
Dúsnak, szegénynek egyként irgalmas anyja volt.
Trónjának magasából a koldushoz hajolt,

És áldott közelében enyhült a szomjas, éhes!
Fölmént az elhagyottak hatalmas Istenéhez,
A hol a koldus Lázár jól bánik majd vele!
Et cum Lazaro, quondam paupere...

Vitam sempiternam habeas —
Igen, hiába zár el a bécsi kriptaház,
Te halva is, királyné, uralkodol e népen,
Mely örökös trónt állít teneked a szívében!
Idővel, Dolorosa, úgy állasz majd elébe,
Kibékült, bájos arcczal, mint a Madonna képe,
Mint az a boldogságos, országunk patrónája!
Hozzád való szerelmünk a próbát híven állja,
Tőlünk hiába zár el a bécsi kriptaház!
Vitam sempiternam habeas...!

Kik azok? Kik jönnek a messze határon?
Egy... kettő... tíz — azután még három!
Szálás vitézek, halvány katonák,
Szép homlokukon bús vértanúság.

S az egyik szól... Hatalmas a válla,
Mellét veri csaknem a sűrű szakála:
«A bosszúállást én is prédikáltam!
Sóhajnak, imának útjába álltam,

Ha jött fel a földről, a trónról a mennybe
S szólék daczosan: Ide nem megyen be!
De most azt mondom: Szűnjön az átok!
Betelt a mérték! Én megbocsátok!
Én azt a nagy asszonyt sírjába kísérem!
Bajtársak! Hősök! Jöttök-e velem?»